

Løgtingsins umboðsmaður

Oddagrein

Í dag er tað soleiðis, at um ein borgari, lögtingslimur, frákoyrdur almennur stjórn ella ein og hvør annar hevur spurningar til manna-gongdina í Miðfyrisingini, so hevur hann einans tvey í at velja. Hann kann antin stevna Landsstýrinum ella lata miðfyrisingina kanna seg sjálvan og koma til eina niðurstøðu um sít eigna arbeiði. Ein slík niðurstøða er litið verd, tí hon kann ikki sigast at verða á einum óheftum grundarlag.

Á sama hátt sum tú ikki kann lata familjulimir koma við almennum niðurstøðum um arbeiðið hjá hvørjum øðrum, so kanst tú heldur ikki lata teir ymsu armarnar í miðfyrisingini koma við niðurstøðum um hvønn annan. Heilt galið er, um eitt nú Vinnumálastýrið, Figgjarmálastýrið ella Fiskimálastýrið sleppa at viðgera kærumál móti sær sjálvum.

Onkur vil kanska halda, at rætturin er ein vegur at ganga fyri fólk, ið eru ónøgð við manna-gongdina. Rætturin eigur at verða allarsíðsti útvegur. Borgarin í hesum landi eigur at hava onkran at fara til við umsitingarlíggum kærumálum uttan at nýðast at fara í rættin og gjalda túsundavis av krónum fyri at koma til botns í einum umsitingarmáli.

Ein Løgtingsins umboðsmaður hevði verið ein loysn á hesum máli. Hesin átti at verið settur fyri eitt ávíst aramál í senn og skuldi arbeiðt púra óheft av Landstýrinum. Um onkur hugsar um kostnaðin av einum slíkum lögfróðingi, so átti tað ikki at verið ein trupulleiki. Teir ressursir, ið nú hyggja at sær sjálvum, høvdu sjálvandi verið frígvinnar í eini slíkari støðu.

Einki minni enn demokratið stendur uppá spæl, um vit lata miðfyrisingina kanna seg sjálva í kærumálum. Tað er alt ov lætt at fremja sjálvuppfyllandi profetiir. Eisini kann fyrisingin broyta roknskaparmannagongdir, so t.d. ein ivasom utvegur frá einum Landsstýrismanni kann gerast sonn við eitt nú óvanligum avskrivningum.

Vandi er eisini í at lata fólk sjálv modellera síni figgjarlígu útgangsstøði á eitt nú landsstovnum, sum teg til eftirlit kunnu máta seg sjálf eftir yvirfyri almenninginum. George Orwell skrivaði fyri fimti árum síðani eina framtíðar-ræðumynd, kallað 1984, har valdsharrarnir rættaðu í søguni til egnan fyrirmin. Tibetur eru vit langt frá ræðustøðini, men vit skylda ikki minst okkara eftirkomarum, at almennar mann-gongdir verða endurgjvinnar so trúverðugt sum møguligt, fyri at ikki eitt vet av ivasemi er í lýsingini av mannagongdini.

Ein lögtingsins umboðsmaður hevði bót um omanfyrirstandandi, um óreglusemi onkurs-vegna var. Allar kæru til ein Løgtingsins Umboðsmann eiga at verða skrásettar og um-røddar í eini ársfrágreiðing, ið verður almenn-akunngjort til frama fyri rættartrygd borgar-ans.

Rætturin er til orrustur, ein Løgtingsins Umboðsmaður kann geva innlit - eisini í smærri málum, sum vit ikki vildu farið í rættin við. Rætturin er at meta sum svørðið, og Løgtingsins Umboðsmaður at meta sum pennurin. Sum Marty Feldman segði: Pennurin er sterkari enn svørðið og almikið lættari at skriva við.

Sosialurin

Viðmerking:

Støða Danmarks

Politiska rákið bendir á, at samráðast skal við danir líka mikið, um hendan sam-gongan heldur ella ei.

Tí er umráðandi, at øll sum hava eitt sindur av vit-an og innlit í søgu og uttan-riks- og trygdarpolitikk ganga saman um at analys-era støðu Danmarks. Tí tað er kanska ikki bara hjá okk-um, at okkurt stendur uppá spæl, danir hava kanska eisini okkurt at kunna missa, okkurt at verja.

Seinastu 6-700 árin er kongaríkið Danmark stóð-ugt minkað. Í 1814, aftaná Napoleonskrigini, havur Noreg úr ríkisfelagskapi-num, og Danmark gjordist av álvara eitt pinkland í útjaðaranum av Europa.

Í 1864 minkaði Danmark aftur. Tyski úlvurin gloypiti 35% av íbúgvunum og kannaði sær hin kanska rík-asta ríkspartin. Danir fóru í koma og vaknaðu aftur neurotisisk við kaldan dreym: Helt hetta fram, kundi Danmark risikera at hvorva sum sjálvstøðugt ríki, so litið var eftir.

Steinur oman á byrðu var, at danir í 1917 nýðdust at selja Vestindisku oyggjar-nar. Tær høvdu í mong har-rans ár givið hall, og landið hevði heilt einfalt ikki ráð meira. Og í 1943 tóku so íslendingar loysing.

Fara Føroyar úr ríkisfel-agsskapinum - so verður tað bert ein spurningur um tíð, áðrenn grønlandingar gera tað sama.

Longu síðan 1700-talið hevur Danmark mest sum lopið flaka av flaka fyri ikki at drukna. Trupult er at vera eitt veikt land við máttmikl-um grannum. Trygdarpolit-iskt hevur Danmark arbeiðt fyri eini javnvág, har eingin av teimum stóru unti hvønnannan at gloypa bit-an, sum typti Eystursjøgvín.

Iðlir hevur fremsta upp-gávan hjá danska uttanrik-ismálaráðharranum verið at gera aleimnar og loyniligar sáttmálar - fyrst og fremst fyri at halda svanga úlvín fyri sunnan í skakk. Sátt-

málar við Rusland, Ongland og Frakland mótevigs tyska ekspansión. Rættindini at vera til er eingin sjálfvígja fyri eitt pinkland - her krevjast máttmiklir vinir. Men vinir eru »vinir« - tí millum tjóðir er aldri vin-arlag - bert felags áhuga-mál!

Mangan hoyra vit okkara heimligu politikarar briksla hvørjum øðrum at riða á tveimum hestum (undirfor-staðið: og er hetta skeiyt, ómoralskt!). Men dugir eitt litið land í sínum uttanrik-ispolitikki ikki at riða á tveimum hestum, so hevur tað ikki langt liv lagað.

Danmark slapp mest sum snikkaleyst burtúr 2. Verðinskriggi við at riða á tveimum hestum. Hetta gav sjálvandi nakrar moralsk skovur. Men diplomatiskt sæt var tað eitt meistaraverk - og tí einstaka dana til frama. Betur livandi hundur enn deyð leiva.

Aftaná 2. Heimsbardaga kravdu risaveldini bæði, Sovjet og U.S.A., at nú skuldi hjálandatið haldast uppat. Vestureuropa skuldi hvorki hava strategisk, pol-itisk ella handilslig frámí-hjarettindi runt um í heim-in. Og so bleiv. Burtursæð frá....

Ja, millum annað burtur-sæð frá Danmark! Hetta pinkland slapp snikkaleyst frá at goggja í heimsins størstu oyggi. Aftur eitt uttan-rikspolitiskt meistara-verk! Og av somu orsök slapp Danmark at sita til borðs við teimum stóru í Nato. U.S.A. bleiv sissa við at fáa Thulebasu og Nato-støð í Føroyum - Sovjet bleiv sissa við at Skandina-via gjordist atomvápnafrítt oki.

Samstundis slapp danski veljarin og skattaborgarin fyri at rinda fult Nato-lima-gjald. Umframt at 6000 mans í fleiri tíggjuár bygdu skip til russararnar á B&W í Keyptmannahavn, og Dan-mark slapp at útflyta til U.S.A. við legsta tolli.

Men heimsins trygdarpol-

itiska javnvág broytist í heilum. Meðan ES vaks fram og mentist, rapaði Sovjetsamveldið niður. Longu nú er greitt, at vinarbóndini millum USA og ES eru um at dragna. Handilpolitisk eru áhuga-málini ikki tey somu.

Samstundis er Danmark meira og meira integrerað í 100-talsstóra ES, og vandi er nú fyri, at 5-6 milliónir danir »hvørva í fjöldini«. Hví skal lurtast eftir hesum minoritetinum, hví skal han respekterast - bara í einum vanligum europeiskum stór-býi liva líka nógv fólk!

Danmark nýðist alla tíð-ina at duga at markera seg, gera vart við seg - annars er vandi fyri at tað smokkar niður at gerast eitt Lichten-stein, eitt Luxembourg - uttan at ligga líka væl fyri geografit. Danmark kann vága um 20-30 ár at vera vorðið eitt útjaðaróki í Euro-pa - burturgoymt og gloymt, sum Portugal á sinni.

Tað er eitt stóðugt stríð at hava liv lagað í framtíðini. Øil vita, at ES framyr vil breiða seg handilspolitiskt eystureftir. Men hvorki su-ur- ella miðeuropeiski part-urin av ES heldur tað vera ein sjálfvígja, at vaksandi handilin eisini skal fara via Eystrasalt. Men hetta er lívsneyðugt fyri skandiva-iska partin av ES, alameist Danmark.

Hví skal Bruxelles lurta eftir donum? Tí teir duga so væl at geva menningar-hjál? Ella tí at teir halda moralska fremstafingur fram móti kinesarum? Nei, tann einasta politiska trum-fín, danir hava, sum heims-politiska støðan er í dag, er at teir enn hava politiska lykilin til, at norðuratlant-iska havið og resurcepoten-tialið í Grønland kann knýt-ast til ES.

Fara fyrst Føroyar úr rík-isfelagskapinum - og so-leiðis skapar precedens fyri at Grønland ger tað sama - so er stóru vandi fyri, at Grønland verður partur av

norðuramerikonsku polit-isku veru, og ikki teirri eur-opeisku.

Og soleiðis stendur kanska nógv meira uppá spæl fyri danir, enn teir vilja vera við. Føroyar eru kanska bara ein finna í ein-um altjóða talvi - men ein finna í yvirvág kann verða avgerandi fyri úrslitið.

At danski statsministrin og kappingameyti hansara hjá anstøðuni - Rasmussen & Rasmussen - siga, at tað er upp til okkum at taka loysing, er spæl fyri galla-rinum. Vit eiga heldur gjølla at loddad dypíð, hví teir leggja doyn á at varð-veita okkum innan okkurt slag av ríkisfelagskapi. Hví teir eru so blóðir og fyrkom-andi.

Kanska ber til hjá okkum at fáa bæði í posa og sekk, bæði frælsi og ríkisfelags-kap. Innan politikk er alt gjørligt - bara tú dugur nógv væl at riða á tveimum hest-um.

Kjarnin í øllum hesum er, at enn hevur ES ikki kunna tvingað hvorki Føroyar ella Grønland inn í felagskapin. Og nú loysingarákið hevur tikið seg upp, hava vit brád-liga fingið meira blóðskab í Bruxelles. Um nú er, at dansk-føroysku víðurskift-ini hava avleiðingar fyri onnur enn bert okkum her á klettunum, so skulu vit ansa okkum eftir at vit ikki - vegna ókunneika - lata okkum »spise af med peb-ernødder« sum danir plaga at taka til. »Med et smørret grin.«

Analysan av støðu Dan-marks - okkara mótpartur í samráðingunum sum fara at koma - eigur ikki at vera eitt flokspolitiskt mál. Tí tá verður tað tjóð mótevigs tjóð. Jú hollari kunneika um veruliga støðu mótpar-tis - jú størri kjans fyri ikki at vera tikið á bóli, verða lumpað, sita við sviðsøð, reyrvend.

Tønnes Mikkelsen

Eyðun á Rógvu Olsen fer frá sum Sparikassastjóri

Umsjónarráð Føroya Spari-kassa hevur gjørt kunngutt, at Eyðun á Rógvi Olsen eft-ir umsókn, verður loystur úr starvi 1. mars í ár.

Eyðun á Rógvi hevur vegna heilsustøðu sína valt at taka seg aftur frá tí krevj-andi starvinum sum forstjóri í Sparikassanum,

sigur umsjónarráðið.

Eyðun á Rógvi Olsen hevur virkað í Føroya Spari-kassa í góð 13 ár. Fyrst sum varastjórn, men hesi seinastu sløku 10 árin sum forstjóri. Eyðun á Rógvi fer úr starvi 1. mars 1999.

Marnir Jacobsen, ið varð settur sum stjóri í oktober

1998, verður fyribils einsa-mallur stjóri í Føroya Spari-kassa.

Umsjónarráðið fer í næst-um at seta ein stóra afturat, soleiðis skapar precedens fyri framyrvir telur 2 limir.

1. mars leggur Eyðun á Rógvi Olsen frá sær sum sparikassastjóri

